

DOI:10.26104/NNTIK.2022.70.17.026

Алымбаева Б.Б., Сабырова Э.С.

**ИТАЛИЯ, ЯПОНИЯ, АКШ, ИНДИЯ ЖАНА КЫРГЫЗСТАН ӨЛКӨЛӨРҮНҮН
БАШТАЛГЫЧ БИЛИМ БЕРҮҮСҮНҮН АЙЫРМАЧЫЛЫКТАРЫ**

Алымбаева Б.Б., Сабырова Э.С.

**РАЗЛИЧИЯ ШКОЛ ИТАЛИИ, ЯПОНИИ, США, ИНДИИ И КЫРГЫЗСТАНА
В ОБРАЗОВАНИИ ДЕТЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ**

B. Alymbaeva, E. Sabyrova

**DIFFERENCES IN SCHOOLS ITALY, JAPAN, USA, INDIA AND
KYRGYZSTAN IN EDUCATION OF CHILDREN**

УДК: 37.373.6:51

Бул макалада авторлор, улуттар аралык башталгыч класстардын балдарынын билимин салыштырууну каралган. Билим берүү маселеси стратегиялык маселе катары ар дайым мамлекеттин көңүлүнүн чордонунда турушу зарыл. Анткени балдарга билим берүү адамзат, улут, социум топтогон социалдык-тарыхый тажрыйбаны, маданиятты, руханий адеп-ахлак салттарын муундарга мурастап өткөрүүнүн куралы катары көрсөтүлүп келген. Билим берүү – улуттар аралык салыштырууда атап айтканда, жаш муунду окутууда өтө маанилүү аспектилеринин бири болуп саналат. Авторлор, акыркы убакта эл аралык тажрыйбаны канчалык көп айтып жатышканын эске алып, дүйнөнүн башка өлкөлөрүндө башталгыч класстардагы сабактар кандай болорун айтууну чечишкен.

Негизги сөздөр: үй-бүлө, мектеп, билим, окутуу, башталгыч класс, салыштыруу, ыкма, адеп-ахлактык баалуулуктар, руханий баалуулуктар.

В данной статье авторы сравнивают знания детей разных стран. Они считают, что вопрос образования всегда считался как вопрос стратегический, и должен быть в центре внимания государства. Потому что воспитание детей представляется как инструмент передачи общественно-исторического опыта, культуры, духовно-нравственных традиций, накопленных человечеством, нацией и обществом. Образование является одним из важнейших аспектов межэтнического сравнения, особенно в воспитании подрастающего поколения. Авторы решили рассказать об уроках начальных классов в других странах мира с учетом новейшего международного опыта.

Ключевые слова: семья, школа, воспитание, обучение, начальная школа, сравнение, метод, морально-духовные ценности.

In this article, the authors compare the knowledge of children of different nationalities. They believe that the issue of education as a strategic issue should always be in the center of attention of the state. Because the upbringing of children was presented as a tool for the transfer of socio-historical experience, culture, spiritual and moral traditions accumulated by mankind, the nation and society. Education is one of the most important aspects of interethnic comparison, especially in the upbringing of the younger generation. The authors decided to talk about primary school lessons in other countries of the world, taking into account the latest international experience.

Key words: family, school, education, training, elementary school, comparison, method, moral value, spiritual value.

Киришүү. Башталгыч мектеп – кенже курактагы балдарга билим берүүгө багытталган атайын уюм. Анын мазмуну жагынан орто билим берүү системасынын курамына кирип, анын биринчи баскычы болуп эсептелет. Чет өлкөлөрдө башталгыч мектеп 5 жаштан 7 жашка чейин жүргүзүлөт. Кыргыз Республикасында 4 жылдык башталгыч мектеп орун алып келген. XXI кылымдын башынан тартып республикада 4 жылдык башталгыч мектеп сакталып, ага 6-7 жаштагы балдар кабыл алынат. 12 жылдык билим берүүдө 5-класска чейин башталгыч класс катары кабыл алынган турат. Көптөгөн изилдөөлөр көрсөткөндөй, 4 жылдык башталгыч билим берүү балдардын ден соолугун сактоого, тиешелүү билим денгээлин камсыз кылууга ийкемдүү шарт түзө алат. Башталгыч мектепте баланын сабаты ачылып, таанып-билүүчүлүк, окуп-үйрөнүү ишмердиктери калыптанат, математиканын, дүйнөнүн илимий негиздерин, аалам жана адам жөнүндө алгачкы илимий түшүнүктөрдү кабылдайт. Ошону менен бирге эле кенже курактагы окуучунун инсандык сапаттары, экологиялык, эстетикалык, жүрүм-турум маданияты тарбияланат. Аталган касиеттер эне-тили, математика, мекен таануу, сүрөт, музыка жана дене тарбия сыяктуу окуу предметтери аркылуу калыптанат.

Чет мамлекеттерде көбүнчө башталгыч мектепте билим алуу 5-6 жаштан башталып, өлкөгө, ал тургай регионго жараша 4-жаштан башталдып 7-класска чейин созулат, мисалы Австралияда. Адатта мамлекеттик мектептерден тышкары, көптөгөн жеке менчик мектептер бар. Католик жана протестант өлкөлөрүндө чиркөөлөрдүн алдында диний көз караш менен билим берген мектептер да бар. Дене тарбия, музыка, сүрөт искусствосун кошпогондо көпчүлүк предметтерди бир мугалим окутат. Дүйнөнүн көпчүлүк өлкөлөрдө башталгыч мектептерде окууга милдеттүү предметтер улуттук тилди (кеп, окуу, жазууну өздөштүрүү), арифметика, дене тарбия, сүрөт, музыка, ж.б. окутулат.

Жеке мектептердин окуу планына дин таануу,

светтик этика сыяктуу кошумча предметтерди киргизишет. Европа менен Америкада бул предметтер милдеттүү сабактардын катарына кирбейт, ошондуктан алар бардык мектептерде эмес, өтө чектелген өлчөмдө окутулат. Мектеп формасы негизинен Японияда сакталат. Күнүнө сабактардын саны 3-4төн 7ге чейин (Францияда; ошол эле учурда сабактарда эки сааттык тыныгуу берилет). Адатта, окуучулар жумасына 5 күн мектепке барышат, ал эми дем алыш күндөрү жуманын аягында да, ортосунда да болушу мүмкүн: Францияда, мисалы, бул шаршемби жана жекшемби күндөрү болот.

Башталгыч мектепте билим берүүнүн натыйжалары окуучунун андан аркы билим алуу «мүмкүнчүлүктөрүнө» олуттуу таасирин тийгизбей турганын белгилей кетүү керек. Германиядан өзгөчөлөнүп, башталгыч мектепти аяктаганда (11-12 жашта) окуучулар окуу жөндөмдүүлүгүнө жараша «Негизги мектептер» деп аталгандарга бөлүштүрүлөт (эң төмөнкү натыйжалар; 15-ке чейин окутуу). 16 жашта, андан кийин кесиптик окуу жайда иштөө же окуу), «Реалдуу мектептер» (орточо натыйжалар; 15-16 жашка чейин окуу, андан кийин техникумда окуу) жана гимназиялар (эң жөндөмдүү студенттер, ЖОЖго тапшырууга даярдоо).

Изилдөөнүн максаты: Балдарга билим берүүдө башталгыч мектептер ортосундагы айырмачылыктардын (Италия, Япония, АКШ, Индия жана Кыргызстан) маанисин ачуу.

КМШнын башка өлкөлөрүндөй эле Кыргызстандын мектептеринде билим берүүнүн 3 деңгээли бар:

- Башталгыч мектеп
- Орто мектеп
- Жогорку мектеп

Америкада, Батыш Европанын басымдуу бөлүгүндө, ошондой эле Австралияда жана Японияда билим берүүнү эске алганда, бул өлкөлөрдө да мектептик билим берүү үч баскычтан турат: башталгыч, орто жана жогорку мектептер. Кыргызстандагыдай эле, биринчи эки кадам милдеттүү; үчүнчү деңгээлдин максаты мектеп окуучуларын жогорку окуу жайларына даярдоо болуп саналат (бирок, мисалы, Францияда буга биздин кесиптик лицейлердин аналогдору да кирет). Бирок, ушуну менен окшоштуктар аяктайт, анткени башталгыч мектепте эле дүйнө жүзү боюнча мектеп системаларынын ортосунда чоң айырмачылыктар бар.

Бул макалада биз мектептик билим берүү системалары дүйнөнүн ар кайсы өлкөлөрүндө кандайча жайгаштырылат, алар кыргыздардыкына кандай окшош жана алар кандайча айырмаланарын салыштырып көрөбүз.

Батыш билим берүү системасы: Бул система-

нын бардык мектептерин бириктирген негизги өзгөчөлүк – инклюзивдүүлүк жана баланы өз алдынчалыкка үйрөтүүгө, анын индивидуалдуулугун өнүктүрүүгө багытталган.

Жер шаарында жаралган ар бир улут өзүнүн баалуулуктары, ыйык көз караштары, салт-санаасы, жалпы улуттук түшүнүгү, дүйнө таанымынын өзгөчөлүктөрү менен бири-биринен айырмаланат.

Башталгыч жалпы билим берүү Кыргызстанда, Россияда жана башка көптөгөн өлкөлөрдө балдар үчүн жалпы билим берүүнүн биринчи этабы болуп саналат. Башталгыч билимди алуу менен балдар курчап турган дүйнө жөнүндө биринчи билимге ээ болушат, баарлашуу жана прикладдык маселелерди чечүү көндүмдөрүнө ээ болушат. Бул этапта баланын айрым инсандык сапаттары калыптанып, өнүгө баштайт.

Идеалдуу мектеп дүйнөнүн бир дагы өлкөсүндө жок. Францияда, Японияда же АКШда жашаган мектеп окуучулары да мугалимдерге, графиктерге жана баалоо системаларына нааразы.

Балдарга үй тапшырмасы такыр берилбеген өлкөлөр дагы бар, ошондой эле экинчи жыл көчпөй калуу бир класста уят эмес. Ошол эле учурда кээ бир штаттарда балдар күнүнө 12 саат окушат, ошондой эле каникул учурунда да тарбиячыларга барышат.

Дүйнө жүзүндө балдардын 70% башталгыч билим алышат [7]. Ар кайсы башталгыч билим берүүнүн бүтүрүү курагы ар кайсы өлкөлөрдө ар башка, бирок орто эсеп менен 11-12 жашты түзөт. Ошого жараша баланы окутуудагы ыкмалары да ар кандай. Айрым баланы окутуудагы сырларын алып карасак:

Америка Кошмо Штаттарында: Америкада мектептердин көбү мамлекеттик жана менчик болуп бөлүнөт. Мамлекеттик мектептерде балдардын 90% окуйт.

АКШда окуу жылы ар бир штатта ар кандай убакта башталат. Бул көбүнчө климатка көз каранды. Орто эсеп менен окуучулар августтун ортосунан сентябрдын ортосуна чейин сабактарды башташат. Сабактын биринчи күнү майрам деп эсептелбейт жана кадимки иш күндөрү сыяктуу өтөт. АКШдагы билим берүү системасы Орусияга, Кыргызстанга караганда кымбат.

Америка Кошмо Штаттарында башталгыч мектепте билим берүү 5 же 6-класска чейин уланат, андан кийин орто мектеп штатка жараша 7-8-класска аяктайт. 9-12 класска чейин окутулат.

Көптөгөн америкалык балдар бала бакчага барышат. Башталгыч мектепке кирүү жашы штатка жараша 5 жаштан 8 жашка чейин өзгөрүшү мүмкүн. Беш жашка чейин балдар бала бакчага кабыл алынат.

Окуучулардын арасында ар кандай жөндөмдүүлүктөгү балдар болот. Өзгөчөлөнгөн балдарды анык-

тоого америкалык активдүү иштөө мезгилинде тесттер системасы жардам берет. Ал эми үчүнчү класстан баштап окуучулар жыл сайын сынактан өтүшөт.

Америкалыктын жашоосу ийгиликтүү тесттен көз каранды болгондой эле, окуучулардын тагдыры да тесттин жыйынтыгынан көз каранды. Бала окуунун биринчи жылынын аягында өнүгүү деңгээли бааланат ошого жараша мындан аркы окутуу процесси ушуга негизделет.

Эң жөндөмдүү балдар бекем жана ар тараптуу билим алууга багытталган жекече жана интенсивдүү класстарга өткөрүлөт. Дал ошолордон өлкөнүн чыгармачыл интеллигенциясы, илимий элитасы калыптанат.

Жөндөмдүүлүгү орточо болгон карапайым балдарга азыраак талап коюлат жана жалпысынан алар техникалык билимдерди жана адистиктерди алууга даярдалат. Мүмкүнчүлүгү аздар жумушчу адистиктерге ээ болууга багытталган, аларды даярдоо жалпы билимдин зарыл деңгээлин алууга чейин кыскарган.

Америка Кошмо Штаттарында мектепке чейинки билим берүү дээрлик бешиктен башталат. Баланы 6 айдан баштап яслиге же бала бакчага берүүгө болот. Ал жерде эртең мененки алтыдан кечки алтыга чейин боло алат. Кыргыз бала бакчаларынан айырмаланып, баланы мектептен кийин бала бакчага алып барса болот, анткени мыйзам боюнча 12 жашка чейин ал үйдө жалгыз боло албайт. Америкадагы бардык бала бакчалар акы төлөнөт, орточо айлык төлөм 1200 доллардын тегерегинде.

Окуу жүктөмү бир жылда 170-180 саат, үч жолу каникул, сентябрь айынан июнга чейин окушат.

Сабак саат 8.30дан 15.30га чейин. Ал эми түштөн кийин кружоктор жана спорттук оюндар болот. Нулевой класс, башталгыч мектеп, орто мектеп, жогорку мектеп. 12 жыл окушат. Баалоо системасы A, B, C, D, F Биздин Кыргызстанда A-биздин баалоо боюнча - 5, F-1.

Италияда окуучулар 13 жыл окушат, эки жолу мектеп алмаштырышат, мектеп формасын кийишпейт жана бүтүрүү кечелерин дагы өткөрүшпөйт. Беш жылдык башталгыч мектептен кийин, 11 жашка чыкканда, алар орто мектепке өтүшөт. Башка мектепке, мугалимдерге, класска өтөт.

Кичинекей шаар болсо дагы, окуучу мурунку классташтары менен бир класска кайрадан окушбайт, окууса да өтө аз. Италиялык мугалимдер менен ата-энелердин айтымында, мындай система балдарды жаштайынан жашоонун жаңы шарттарына ыңгайлашууга жана өзгөрүүлөрдөн коркпоого үйрөтөт.

Башталгыч классты бүткөндөн кийин лицейге окушат. Италиядагы бардык лицейлер адистештирилген. Демек, 14 жаштагы окуучу андан ары кайда окуу-

ну жакшылап ойлонушу керек. Мектеп окуучуларына, ата-энелер мындай маанилүү чечимдерди кабыл алуу үчүн 14 жаш эрте деп ишендиришет. Бирок мамлекет башкача ойдо, система ондогон жылдар бою өзгөргөн жок. Башталгыч мектепте окуу 5 жыл, ортончу звенодо менен 3 жыл, жогорку класстарда 5 жыл. Биринчи 8 жыл катышууга милдеттүү. Мектепти аяктагандан кийин (көбүнчө 14 жашта) бүтүрүүчү буга чейин иштей алат.

Таң калыштуусу, башталгыч класстын окуучуларынын билимин баалоодо сандар колдонулбайт. Сөздүн туруктуу абалынын мүнөздөмөлөрү үчүн: «жакшы», «эң жакшы» ж.б. Тестирилөөдөн өткөндөн кийин мектеп окуучулары башталгыч билимди аяктагандыгы тууралуу күбөлүк алышат жана кийинки баскычка - мектепке өтүшөт [1].

Кыргыз Республикасында милдеттүү жалпы башталгыч билим берүү; көбүнчө 7 жаштан 11 жашка чейинки балдар үчүн (1-4-класстар). Кыргызстанда азыркы учурда окуучулар 11 жыл окушат. Мектеп формасы бар.

Улуу Британияда каалаган бала ала турган бекер билим берүү системасы бар. Жеке менчик мектептер да бар. Мектеп-интернаттар бүткүл дүйнөгө белгилүү, анда окуучулардын да, алардын ата-энелеринин да окуу жана жашоо шарттары боюнча башкача талап коюуга укугу жок. Британияда 2000ден ашык мындай мектептер бар.

Сентябрдан 31-июлга чейин окушат. Улуу Британияда алфавиттик баалоо системасы жана 2-5 баалоо бар. Улуу Британияда балдар 4 жашынан баштап кичинекей балдар мектебине барышат. Британ мектептеринде кайрымдуулукка көп көңүл бурулат, окуу жайларында окуучулардын кайрымдуулукка катышуусунда ар кандай иш-чаралар тынымсыз уюштурулуп турат. Көбүнчө алар коомдук ишке катышууга милдеттүү. 12-жыл окушат.

Япон балдары 6 жашында мектепке барышат. Башталгыч мектепте (1-6-класстар) аларга япон жана англис тилдери, математика, дене тарбия, музыка, табият таануу, этикет, сүрөт жана технология сабактары берилет. Ар кандай предметтер ар башка мугалимдер тарабынан окутулат.

6-апрелден 25 мартка чейин окуу башталат. Сабактар 8:30да башталып, 45 мүнөткө созулат. Башталгыч класстарда адатта күнүнө 4 сабак болот. Балдарга баа коюлбайт.

Япондук башталгыч билим берүүнүн негизги принциби – кокоро, башкача айтканда, «жүрөк принциби». Анын айтымында, башталгыч мектеп балага билим, көндүм гана бербестен, мүнөзүн калыптандырууга тийиш.

Кокоро – адамды, жаныбарларды сыйлоо, адам-

дарга айкөлдүк, сулуулукту көрө билүү жана сезе билүү, ар дайым өзүн кармай билүү, жаратылышты коргоого, коомго пайдалуу болууга умтулуу. Кокоро принциби бардык предметтерге интеграцияланган.

Ошондой эле, япон мектеп окуучулары күн сайын өздөрүнүн класстарын, коридорлорун, футбол аянтчаларын же спорт залдарын тазалоого милдеттүү. Ар кандай ийримдерге баруу милдеттүү: сүрөт тартуу, шахмат, духовой оркестр ж.б.

Япондор башталгыч мектепке алты же жети жашында киришет. Япондор бул жашоонун жаңы этабын баштоо үчүн эң жакшы мезгил деп эсептешет. Япон мектеби үч этаптан турат: башталгыч (Sho: Gakko:), орто (Chu: Gakko:) жана жогорку (Ko: to: Gakko:). Башталгыч мектеп алты жыл, орто мектеп үч жыл окуйт, жогорку мектеби 3-жыл. Ошентип, жалпысынан 12 класс бар, бирок алардын тогузу гана милдеттүү. Ошол эле учурда балдардын 94% онунчу класска барат. Япон мектеп окуучулары өлкөдөгү эң эмгекчил адамдардын бири деп аталат - аларда буга чейин орто мектепте көптөгөн үй тапшырмалары жана тесттик тапшырмалар бар.

Бүт окуу жылы үч семестрге бөлүнөт: биринчиси апрелден июлга чейин, экинчиси сентябрдан декабрга чейин жана акыркысы январдан марттын аягына чейин созулат. Бирок бардык каникулдар экзамендерге даярданууга, иш кагаздарын жазууга жумшалат. Япондор үчүн каникул – бул жакшылап отуруп окууга бөлө турган учур. Дем алыш күндөрү да тапшырмаларды аткарууга жумшалат. Экзамендер жетинчи класстан башталып, жылына эки-үч жолу өткөрүлөт жана ар бир япондуктун жашоосундагы эң олуттуу көйгөйлөрдүн бири ушул [1].

Корея: Башталгыч класстар 6-жаштан окутушат. 12-жыл.

Кореяда мектепке тамак алып барышпайт, балдар мугалимдер менен тамактанышат.

Дээрлик бардык балдар мектептен кийин кошумча сабактарды аткарышат, муну **хеквон** деп аташат.

Түштүк Кореяда дагы бир өзгөчөлүгү англис тили жана математика боюнча 100 упай эне тил жана илимий блокко караганда жогору бааланат.

Мектептер бааларды атабайт, окуучулардын жалпы рейтингиндеги ордун гана биле алышат.

Балдар окуудагы жетишкендиктерине карабастан кийинки класска которулат.

Индияда орто билимди жынысына жана социалдык статусуна карабастан өлкөнүн ар бир жараны алууга милдеттүү. Орто билим алуу акысыз болуп эсептелет. Билим алуу эки баскычтан турат. Биринчи баскычында балдар 4 жашынан баштап 14 жашына чейин 10 класстык базада билим алышат. Экинчи баскычында 11-12-класстар. Бул баскычта билим алууну университетте улантып кесипке ээ болууну

каалагандар гана окушат. Өлкөнүн бардык мектептеринде окутуунун инновациялык методдор колдонулат. Бирок, жеке менчик мектептердин билим сапаты алда канча бийик болот. Жеке менчик мектептердин орточо баасы айына 100-200 доллар, а түгүл андан да кымбатыраак. Эң кызыгы орто мектептердин окуучулардын бардыгына бекер тамак берилет. Индияда дүйнө жүзүндөгү эң чоң мектеп орун алган. Ал мектепте жалпы 32 000 окуучу окуйт.

Техникумдун алгачкы эки жылы жалпы предметтер боюнча окууга арналып, андан кийин гана жаштар адистиги боюнча окушат.

Индияда балдар күнүнө 6-8 сабак алышат, сабактын узактыгы 35 мүнөт. Индияда бала бакчалар жок. Мамлекеттик жалпы билим берүүчү мектептерде (14 жашка чейин) окуй алышат.

Орто жана жогорку мектептерде окуучулар жыл сайын жыйынтыктоочу тесттерди тапшырышат.

Мектептерде окуу жылы марттын аягында – апрелдин башында башталат. Мектептерде окуу эки семестрге бөлүнөт: апрель-сентябрь, октябрь-март. Эң узак мектеп каникулдары май-июнь айларында болуп, ысык (45-55°C) Индиянын көп жерлерин камтыйт.

Индиялык балдар мектепке чейинки деп аталган мекемеде 3 жашынан баштап билим ала башташат. Аларда күнүнө 4-6 сабак өтүлөт. Бул жерде алар математика, окуу жана тил үйрөнүү менен алектенишет: сабактар англис тилинде өткөрүлөт, бирок алар штаттын жергиликтүү тили болгон хинди тилин да үйрөнүшөт. 6 жаштан 14 жашка чейинки балдар орто мектепте окушат. Окуучуларга күндө 8ден сабак болот. Мектеп предметтеринин тизмеси болжол менен көпчүлүк өлкөлөрдөгүдөй: индиялык окуучулар тарыхты, географияны, көркөм сүрөт искусствосун, химияны, физиканы, биологияны, математиканы жана информатиканы окушат [3].

Кыргызстанда башталгыч класста алган билим сапаты окуучунун андан аркы билим алуусуна өбөлгө түзүп, окуучунун окуудагы ийгилигине түздөн-түз таасир этет. Башталгыч мектептеги окутуу балада окуу билгичтигин үйрөтүү менен өзгөчөлөнөт. Өмүр бою үзгүлтүксүз билим алуу үчүн адамга окуу билгичтиги эң зарыл керектүү сапаттардын бири болуп эсептелет. Башталгыч мектеп жалпы билим берүүчү мектептин пайдубалын түзөт. Мектепте билим берүү үч этаптуу үзгүлтүксүз система боюнча ишке ашырылат. Биринчи кадам – башталгыч жалпы билим берүү. Окуу мөөнөтү 4 жыл (1-4-класстар). Экинчи кадам – негизги жалпы билим берүү. Окуу мөөнөтү 5 жыл (5-9-класстар). Үчүнчү кадам – жалпы орто билим берүү. Окуу мөөнөтү 2 жыл (10-11-класстар).

Советтик мезгил Кыргызстанда мектептик билим берүүнүн өзгөчөлүгүнө эбегейсиз зор таасирин тийгизген. Ошон үчүн окуу процессинин жалпы

картинасы орусиялыкына абдан окшош. Окуу жылы сентябрдын башында (календарга жараша) башталып, майдын аягында аяктайт, төрт чейрекке бөлүнөт, сезондук каникулдар менен суюлтулуп, сабактар 45 мүнөткө созулат, баалоо кадимки бешке ылайык жүргүзүлөт. - баллдык шкала.

Ошондой эле, расмий түрдө акысыз мамлекеттик уюмдар менен катар, жеке билим берүү уюмдары бар, алардын кызматтары үчүн акы төлөө салтка айланган. Анан да, эң кызыгы, өлкөдө расмий деп эсептелбесе да орус тили абдан популярдуу, ал эми орус тилдүү калк кыйла кеңири таралган.

Ал эми республикада билим берүү 4 тилде: мамлекеттик, орус, өзбек жана тажик тилдеринде жүргүзүлөт. Албетте, көптөгөн мектептерде улуттук тилге артыкчылык берилет, бирок башкалары бузулган эмес, орус тилдүү мектептерге көбүнчө өзгөчө суроо-талап бар.

Кыргыз мектептеринин уникалдуу өзгөчөлүгү биринчи кезекте мектеп предметтеринин тизмесине таасир этүүчү улуттук фактор менен байланышкан. Орус мектеп окуучуларына тааныш болгон сабактарга кыргыз тили жана адабияты, орто мектепте Кыргызстандын тарыхы кошулат.

Толук орто билим берүүнүн жалпы мөөнөтү 11 жылды түзөт жана мыйзам боюнча ал акысыз деп эсептелет. Бул бүткүл мезгил үч негизги этапка бөлүнөт.

Башталгыч мектеп (1-класстан 4-класска чейин). Кыргыз балдары алгач мектеп босогосун 6-7 жашында атташат. Билим берүү мекемесин тандоодо ата-энелер анын рейтингине жана окутуу тилине өзгөчө

көңүл бурушат. Расмий маалыматтар боюнча, жыл сайын 150 миңге жакын окуучу 1-класска барат. Республика үчүн бул көрсөткүч бир топ чоң, ошондуктан көбүнчө класста мектеп орундарына караганда бир топ көп балдар бар.

Изилдөөнүн натыйжаларын талдоо:

Жыйынтыктап айтканда, ар бир мамлекетте башталгыч класстарды билим берүү ар кандай экенин көрсөк болот. Бирок убакыттын өтүшү менен мурдагыга салыштырмалуу адам баласынын билим берүү тармагы күндөн-күнгө жакшырууда.

Адабияттар:

1. Образование в Японии. / Википедии – свободной энциклопедии.
2. Рекомендации исследования «Образование как средство интеграции в полиэтнических обществах» (2004г.) и Координационного Форума «Многоязычное и поликультурное образование в Кыргызстане: от разрозненных действий - к программному управлению и развитию» (2005 г.).
3. Стратегия развития образования в Кыргызской Республике на 2012-2020 годы.
4. К примеру, математика, физика, химия, география – на английском (кыргызском, русском) языке, кыргызский язык, кыргызская литература, история Кыргызстана и всемирная история – на кыргызском языке, русский язык и русская литература – на русском языке.
5. «Италия по-русски» Подробнее: <http://italia-ru.com/page/shkolnoe-obrazovanie-italii>
6. <https://ky.atomiyne.com>.
7. multiurok.ru/Обо мне>...-mamleketterde-bilim
8. Мырзапаязова Н.А. Развитие системы начального профессионального образования в Кыргызской Республике. // Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. 2020. №.8. С. 78-82.